

Op internet circuleren foto's en filmpjes van een man die een winkelkar vol plastic zakken voortduwt, tankt bij een benzinstation en incheckt bij de balie van een luchtvaartmaatschappij. Niet zo wereldschokkend. Wel dus, volgens de rechtse republikeinse club die deze filmpjes publiceert, want deze man is een van de beroemdste Amerikaanse milieuactivisten. Zonder ophouden trekt hij ten strijde tegen vervuilers in soorten en maten. In dat licht krijgen volgens zijn belagers die filmpjes een andere lading. Die man is een huichelaar. Practice what you preach. De milieuactivist reageerde gelaten in een artikel in de New York Times: "We leven nu eenmaal in de wereld die we willen veranderen. Geen ontkomen aan...." Alsof hij zijn tegenstanders maande: beetje realiteitszin graag. Ik begreep hem wel.

Je hoeft toch niet elke hoop, elk verlangen, elke ethische aansporing die je uitspreekt eerst zelf te hebben waargemaakt? We hebben toch ook een horizon, een droom nodig om ons toe te verhouden? Per definitie groter dan ons hoofd, groter dan ons hart. En je mag je liefde voor die horizon, die droom toch benoemen, ook al is het in je eigen leven nog allemaal werk in uitvoering? Zou je denken. Maar Jezus is niet van die realiteitszin. Jezus is uit ander hout gesneden. Hardhout. Dat heeft hij de hele Bergrede al laten zien en ook nu weer. Wat Jezus vraagt is extreem ongemakkelijk. En extreem veel. Beteugel je drift, tem je taal, scheld niet, begeer niet in je hart een ander dan je eigen partner, keer de linkerwang toe als je op de rechterwang wordt geslagen, loop twee mijl mee als je gevraagd wordt een mijl mee te lopen; we hebben het de voorafgaande weken kunnen horen. En vandaag lezen we, dat als we erin slagen al dat goede te doen en ook nog eens met de goede intentie, we worden geacht erover te zwijgen. Blijkbaar was het toen al een boodschap die indruiste tegen de heersende cultuur maar vandaag is het een boodschap die absoluut clasht met de eigentijdse mores. Met oude en nieuwe media, Facebook, twitter, instagram en snapchat. De Italiaanse cineast Pasolini, die het evangelie van Matteüs verfilmde met in de hoofdrol een radicale, opstandige, ongeduldige Jezus verwoordde dat mooi, die botsing van Bergrede en tijdsgeest. Hij zei: "Al filmend kreeg Jezus vanzelf iets dat het leven radicaal tegenspreekt. Het leven zoals zich dat voordoet aan de moderne mens, met zijn grauwe orgie van cynisme, ironie, brutaliteit, met zijn compromissen en zijn conformisme, (...) zijn haat voor ieder anders zijn." De Jezus van Matteüs en Pasolini is geen zachte heemeester maar een harde leermeester die rücksichtslos de platheid, angst en hypocrisie van zijn, maar onverminderd ook ónze tijd hekelt. Die het leven zoals zich dat voordoet aan de moderne mens, aan ons, tegenspreekt. En dat kan misschien ook niet anders dan radicaal. Met realiteitszin bereik je een hoop maar geen nieuwe wereld. "Zou fijn zijn, dat koninkrijk van God maar... geen beginnen aan. Iets voor wereldvreemde gütmenschen.' Daar win je de revolutie niet mee. Provocatie en overdrijving zijn nodig om ons – van nature conservatieve, angstige zielen -in beweging te krijgen, om ons te laten breken met vastgeroeste patronen. Daarom zet Pasolini Jezus neer als een heftige, ongeduldige man. Daarmee bezoedelt hij Jezus niet, zoals de tomaten gooierende demonstranten ten tijde van de première verontwaardigd riepen, maar benadrukt hij de urgentie van diens boodschap. Keer je leven om. Niet straks, niet morgen, nu. Er is geen tijd te verliezen. De zuigkracht van cynisme, compromissen en conformisme is sterk. Net als de angst voor die ommekeer. "Hoor maar ik wil niet horen, zou ik uw woord verstaan, ik moest uw wegen gaan". De Bergrede is ook een aansporing om je niet te laten weerhouden door allerlei, zo voorstelbare, praktische beslommingen. Nee, maak je zorgen over de juiste dingen. Niet, zoals we in het volgende hoofdstuk kunnen lezen, over materie maar over je ziel. Niet over eten en drinken en kleding maar over gerechtigheid en het koninkrijk van God.

De Deense filosoof Kierkegaard vertelt in een beschouwing die hij wijdde aan de Bergrede het verhaal van een aantal mensen die een kerk bezichtigen. De bezoekers lezen de namen en de data op de grafstenen en stuiten dan op een steen zonder naam, zonder datum, met slechts één woord: miserimus. De ongelukkigste. Ze zijn razend benieuwd wie dat toch wel mag zijn. Omdat ze hun nieuwsgierigheid niet kunnen bedwingen openen ze het graf maar dat blijkt leeg. Voor wie is het dan in hemelsnaam bestemd? Wie is de meest ongelukkigste? Ze sturen een schrijven de wereld in met die vraag, er komen veel reacties maar één meisje steekt met kop en schouders uit boven alle andere kandidaten. Zij is onbetwist de ongelukkigste. Waarom? Omdat ze afwezig is in het hier en nu. Ze

leeft in het verleden bij de herinnering aan haar geliefde die haar verlaten heeft, of in de toekomst, bij de dag dat hij terug zal komen. Daardoor heeft ze geen oog voor de mensen om haar heen. Voor hun behoeften, voor hun schoonheid. En zo gaat het leven ongeleefd aan haar voorbij. Dan richt Kierkegaard zich tot de lezers met een zelf bedacht woord: Sumparanekroomenoi, wat vertaald zou kunnen worden als: 'zij die zo goed als dood zijn'. Hij bedoelt daarmee dat een mens ten diepste leeft door volledig, toegewijd, dienstbaar en alert in het moment aanwezig te zijn. Door zonder alles kapot relativiserende realiteitszin te reageren op het appèl dat op hem wordt gedaan. Door de verre en de dichtbijzijnde. Zoals Jezus.

Dat vraagt moed, veel moed, dat voelen de leerlingen ook. En wat Matteüs niet vermeldt maar Lucas wel, is dat ze dan ook niet voor niets op dit moment in het verhaal Jezus vragen hen te leren bidden. Het is een verzoek om bemoediging en inspiratie, om kracht om aan al die moeilijke leefregels te voldoen. Waarop Jezus het Onze Vader uitspreekt. Na al die strenge vermaningen en radicale aansporingen veranderen ineens toon en stijl. Ze worden zacht, begripvol. In het eerste deel van het Onze Vader verwijst Jezus naar de Eeuwige, bron van inspiratie en geloof die ons helpt die ommekeer te volbrengen, dat alerte, onbevreesde leven aan te gaan. In het tweede deel heeft hij het over onze menselijke behoeften. Materieel: aan brood. Spiritueel: aan vergeving en aan kracht om het kwaad te weerstaan. En in dit Onze Vader, het stilistische hart van de Bergrede, wordt het kloppende hart van Jezus zichtbaar. De zachtheid achter de harde rücksichtsloosheid. Of nee, niet erachter....: zijn, zachtheid, mededogen en barmhartigheid zijn de bron van die felle radicaliteit. Gaan eraan vooraf. "Voor kleine mensen is hij bereikbaar, hij geeft hoop aan rechtelozen, hij zal opkomen voor de misdeelden." Hij ziet, kent de mens, in zijn kleinheid, behoeftigheid, kwetsbaarheid maar ook in zijn kracht. En in het Onze Vader maakt hij ons deelgenoot van het verlangen om die kracht in mensen te koesteren en te versterken. Plant hij in ons zaadjes van dat visioen van gerechtigheid en liefde. En nee, we hoeven niet alle dromen die we koesteren ook waargemaakt te hebben voor we ze uitspreken. Als we de idealen maar in ons omdragen en voor zover onze zachtheid, energie en talent reiken, proberen om te zetten in daden. Alles naar draagkracht.

En terwijl ik me over deze zo vertrouwde, bijna sleets geworden woorden boog, hoorde ik visionaire woorden van eigentijdse profeten. Woorden waaraan ik – en u misschien ook- grote behoefte heb om weerbaar te blijven in deze barre wereld waarin visioenen verkwanseld worden en harten verharderen. Ik leende ze.

Laten we niet kleingelovig zijn maar grootgelovig en durven varen op onze diepste menselijke intuïtie en ons talent voor verbeelding

Laten we liefhebben zo vurig en veel en hartstochtelijk als we kunnen, omdat we het kunnen

Laten we leven zoals leven bedoeld is, gretig, gastvrij, gul, genadig, alert, hier, nu

Laten we ze open doen, onze ogen, onze handen, onze armen, onze harten, onze huizen, onze grenzen

Laten we lachen, brood breken, wijn drinken en zeggen: Luister hier ben ik; Spreek, ik luister

Laten we ze uitvoeren, die dromen die liggen te slapen in de plooien van onze ziel, en een wereld

maken waar niemand meer niemand is en we genezen van zijn misverstand

Laten we ze koesteren, de zoete troostrijke woorden en mild zijn voor hen die ze niet over hun lippen krijgen

Laten we als de milieuactivist ten strijde trekken tegen de schenders van deze aarde, want het mag dan maar een eerste stap zijn, het is een eerste stap

Laten we woestijnen herscheppen tot tuinen en huizen bouwen die geuren naar blauwe lavendel en witte jasmijn

Laten we begrijpen wat liefde is en onthouden dat dat alles is, of toch bijna

Laten we beloven het onmogelijke te doen, ik voor jou, jij voor mij, en er nu mee beginnen.

Laten we mens worden. Hem achterna.

Zo moge het zijn.

Colet van der Ven